

Nepodceňujme omyly, kterých se dopouštíme při zavádění HDV

Jiří Vítek

Klíčová slova

hospodaření s dešťovou vodou – systémy odvodnění – legislativní a technické předpisy – nevhodné přístupy a aplikace – developerská výstavba – státní správa

Souhrn

Pro hospodaření s dešťovou vodou jsou v současnosti v ČR vytvořeny základní zákonné předpoklady, na rozdíl od předpisů technických, které doposud chybí. Dá se tedy říci, že podmínky pro aplikace principů HDV v předepsaném rozsahu a kvalitě existují. Bohužel nejsou zdaleka využity, ba běžně dochází k jejich obcházení. Setrvačnost v návycích a nepochopení podstaty HDV všemi účastníky výstavby a tvůrci koncepcí odvodnění urbanizovaných území jsou často zdrojem špatných až nebezpečných řešení, s jejichž následky se noví majitelé nemovitostí i celá společnost budou dlouho a drazo vypořádávat. Setrávat v tomto stavu je zbytečné a hloupé. Analýzou těchto nejvážnějších chyb chce autor pomoci tento stav změnit.

Úvod

V současnosti převládá názor, že již není nutné odborné veřejnosti vysvětlovat, co je hospodaření s dešťovou vodou (HDV), odkud a proč se tento nový způsob odvodnění urbanizovaných území vzal a proč je pro nás tak perspektivní.

S ohledem na to, jak dlouho platí zákonné povinnosti pro odvodňování staveb (stavebních pozemků), by dokonce nemělo být pochyb o tom, že jsou všem, kdo staví, nebo se nějak stavebního řízení účastní, jasné nejenom důvody, ale i pravidla navrhování decentralizovaných systémů odvodnění (DSO). A to jak na úrovni koncepce odvodnění, tak i detailního návrhu odvodňovacích objektů. I když si to řada účastníků procesu výstavby těchto nových odvodňovacích systémů nepřipouští, je velký omyl myslet si, že je většinou jasné, jak má HDV v mezích našich zákonů vypadat. Potvrzuje to koneckonců ještě větší řada špatně navržených a postavených staveb, než je řada nezřízených optimistů.

Důvodem tohoto stavu je nedostatečná a nesystémová (po pravdě zcela chybějící) osvěta a aktivita ze strany státu.

Smysl HDV

Základním smyslem HDV je snížit přívalový odtok srážkových vod ze zastavěného území. Přes všechny možné i nemožné výklady důvodů zavádění změn ve vodním hospodářství měst, je hlavním smyslem nových systémů odvodnění eliminovat intenzitu odtoků ze zpevněných ploch při přívalových deštích. Konvenční odvodnění (odtok bez zdržení přímo do recipientu) při neustálé urbanizaci krajiny způsobuje neustálé zvyšování povrchového odtoku. Schopnost a vůle i těch nejbohatších společností permanentně zvětšovat průtočnou kapacitu recipientů (kanalizace, toků) se vyčerpala. Zde lze hledat také důvody toho, proč si tento nový systém odvodnění získal v hospodářsky vyspělých zemích takovou podporu státních institucí a vlád a stal se jejich národním zájmem. Decentralizované systémy odvodnění snižují nebezpečí záplav ekonomicky výhodným řešením hlavně tím, že brání spontánnímu odtoku již na pozemku vlastníka odvodňované stavby a za jeho peníze.

Z podstaty základního smyslu nové metody odvodnění vzešel i její název. V zahraničí to jsou obdoby anglického názvu Storm Water Management. I když má voda více podob, ve kterých dopadá na Zemi, klíčovou pro bezpečí obyvatel měst a obcí je podoba přívalového deště, proto se v našem prostředí zabydlelo označení pro tyto systémy odvodnění „hospodaření s dešťovou vodou“.

Termín „hospodaření“ má souvislost s další funkcí těchto systémů, a to vsakováním srážkových vod do podzemí. Z hlediska environmentálního a ekonomicky hospodářského je vsakování velkým přínosem.

Dalším, tzv. vedlejším pozitivním efektem HDV, je možnost využívání zadržovaných srážkových vod k provozu odvodňovaných nemovitostí.

Aplikací základního smyslu HDV do koncepcí odvodnění je vytvořen perspektivní předpoklad pro rozšiřování, rekonstrukce a revitalizace měst a obcí podle vodoekonomických principů udržitelného rozvoje (tj. bez zvyšování povrchového odtoku).

Systémy HDV nejsou projevem technické dovednosti pro řešení lokálních problémů při odvodnění! HDV představuje přechod k jiným principům a hodnotám, které lze zajistit pouze systémovými opatřeními. Společnosti, které přijaly pravidla HDV, tím vyjádřily vyšší respekt k vodě a změnila její postavení v hierarchii společenských priorit. Společnosti v něm vyjadřují zodpovědnost za bezpečnost obyvatel a jejich majetky v situacích, kdy voda škodí. Součástí tohoto respektu je zároveň projev prozřetelnosti, v rámci které se připravují také na nedostatek vody. Proto je důležité upřednostňovat řešení, která vychází z univerzálních principů, nikoliv návrhy řešící pouze lokálních nedostatků.

Cesta k naplnění smyslu HDV začíná u vytvoření kvalitních podmínek pro aplikace HDV. V našem společenském systému je pro to předpokladem fungující legislativa a vhodné technické předpisy.

Legislativní a technické předpisy k aplikaci HDV v ČR

Legislativa

Přesto, že je mi líto zaplnit prostor, který jsem k tématu HDV od redakce časopisu Vodní hospodářství dostal, citací zákonů, nenalézám pádnějších a účinnějších argumentací, které jsou, dle mého názoru, k dispozici, aby bylo možné vyvrátit mylné a bohužel časté názory a postoje k aplikacím HDV.

Legislativa ČR, která se zabývá odvodňováním staveb a stavebních pozemků:

Ode dne 1. 8. 2010 vstoupil v platnost **zákon č. 254/2001 Sb., o vodách** (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů:

Základní povinnosti

§ 5

(3) Při provádění staveb nebo jejich změn nebo změn jejich užívání jsou stavebníci povinni podle charakteru a účelu užívání těchto staveb je zabezpečit zásobováním vodou a odváděním, čištěním, popřípadě jiným zneškodňováním odpadních vod z nich v souladu s tímto zákonem a zajistit vsakování nebo zadržování a odvádění povrchových vod vzniklých dopadem atmosférických srážek na tyto stavby (dále jen „srážkové vody“) v souladu se stavebním zákonem. Stavební úřad nesmí bez splnění těchto podmínek vydat stavební povolení nebo rozhodnutí o dodatečném povolení stavby nebo rozhodnutí o povolení zničit stavby před jejím dokončením, popřípadě kolaudační souhlas ani rozhodnutí o změně užívání stavby.

Vodní zákon však nepožaduje aplikaci stavebního zákona a souvisejících právních předpisů pouze pro novostavby, ale též při provádění změn staveb a změn jejich užívání.

Změna dokončené stavby je v **zákoně č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu** (stavební zákon), který je v platnosti od 1. 1. 2007, definována následovně:

§ 2

Základní pojmy

(5) Změnou dokončené stavby je:

- *nástavba, kterou se stavba zvyšuje,*
- *přístavba, kterou se stavba půdorysně rozšiřuje a která je vzájemně provozně propojena s dosavadní stavbou,*
- *stavební úprava, při které se zachovává vnější půdorysné i výškové ohraničení stavby (za stavební úpravu se považuje též zateplení pláště stavby).*

Ode dne 1. 1. 2007 resp. 26. 8. 2009 je v platnosti **vyhláška č. 501/2006 (269/2009) Sb., o obecných požadavcích na využívání území** je prováděcí vyhláškou Stavebního zákona č. 183/2006 Sb.:

Požadavky na vymezení a využívání pozemků

§ 20

(1) *V souladu s cíli a úkoly územního plánování a s ohledem na souvislosti a charakter území je obecným požadavkem takové vymezení pozemků, stanovování podmínek jejich využívání a umístění staveb na nich, které nezhoršuje kvalitu prostředí a hodnotu území.*

(5) Stavební pozemek se vždy vymezuje tak, aby na něm bylo vyřešeno

c) vsakování nebo odvádění srážkových vod ze zastavěných ploch nebo zpevněných ploch, pokud se neplánuje jejich jiné využití; přitom musí být řešeno

1. přednostně jejich vsakování, v případě jejich možného smísení se závadnými látkami umístění zařízení k jejich zachycení, není-li možné vsakování,

2. jejich zadržování a regulované odvádění oddílnou kanalizací k odvádění srážkových vod do vod povrchových, v případě jejich

možného smísení se závadnými látkami umístění zařízení k jejich zachycení, nebo

3. není-li možné oddělené odvádění do vod povrchových, pak jejich **regulované vypouštění do jednotné kanalizace.**

Ode dne 26. 8. 2009 je v platnosti **vyhláška č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby:**

§ 6

Připojení staveb na sítě technického vybavení

(4) **Stavby, z nichž odtékají povrchové vody, vzniklé dopadem atmosférických srážek (dále jen „srážkové vody“), musí mít zajištěno jejich odvádění, pokud nejsou srážkové vody zadržovány pro další využití. Znečištění těchto vod závadnými látkami nebo jejich nadměrné množství se řeší vhodnými technickými opatřeními. Odvádění srážkových vod se zajišťuje přednostně zasakováním. Není-li možné zasakování, zajišťuje se jejich odvádění do povrchových vod; pokud nelze srážkové vody odvádět samostatně, odvádí se jednotnou kanalizací.**

Ode dne 1. 1. 2002 je v platnosti **zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích** a v § 8 uvádí důležité nařízení, na které se někdy zapomíná.

§ 8

Práva a povinnosti vlastníka vodovodu nebo kanalizace

(4) **Vlastník vodovodu nebo kanalizace je povinen umožnit připojení na ně, pokud se připojovaný pozemek nebo stavba nachází na území obce s vodovodní nebo kanalizační sítí, připojení dovoluje umístění vodovodu nebo kanalizace podle technických možností a odběratel splní podmínky stanovené tímto zákonem. ...**

Zákon č. 274/2001 Sb. sice rozlišuje odpadní a srážkovou vodu, nicméně dále popsaný institut placení za odvádění odpadních vod se týká pouze vypouštění srážkových vod do jednotné sítě.

Od povinnosti platit za odvádění srážkových vod do kanalizace jsou osvobozeny:

§ 20

(6) ... plochy silnic, dálnic, místních komunikací a účelových komunikací veřejně přístupných, plochy drah celostátních a regionálních..., zoologické zahrady a plochy nemovitostí určených k trvalému bydlení a domácnosti.

Shrnutí toho, co z vodo hospodářského hlediska pro samotný návrh odvodnění staveb ze zákonů vyplývá a co zákony předepisují:

- Ze staveb resp. stavebních pozemků, na něž se vztahuje stavební a vodní zákon a jejich prováděcí předpisy, srážkovou vodu přednostně vsáknout, když ji nejde zadržet v retenčních objektech odvodňovaných staveb a regulované odvést do vodotečí nebo dešťové nebo jednotné kanalizace.
- Stavby musí mít zajištěno odvedení veškeré srážkové vody, kterou nelze vsáknout do podzemí, do vodotečí nebo do dešťové nebo do jednotné kanalizace.
- Zařízení ke vsaku srážkové vody do podzemí ev. k její retenci aplikovat na každém stavebním pozemku, k němuž se vztahují i ostatní povinnosti na jejich vybavení, např. vlastní splašková a dešťová kanalizační přípojka, vodovodní přípojka, přípojka elektrické energie, vlastní příjezd atd.
- Vlastníkovi kanalizace povinnost umožnit připojení, pokud je odvodňovaná stavba nebo stavební pozemek v dosahu jeho kanalizace, způsobem, který vyplývá ze vzájemné polohy stavby a kanalizace.
- Osvobodit od placení stočného za odvedenou dešťovou vodu veškeré dálnice, silnice a komunikace, plochy drah a plochy nemovitostí určených k trvalému bydlení a domácnosti.

Technické předpisy

V současnosti chybí české technické předpisy pro vodo hospodáře, pozemní stavitele, urbanisty a řešitele komunikací všeho druhu a řešitele terénních úprav, podle kterých by bylo možné odvodnění staveb podle principů HDV navrhovat, schvalovat, povolovat, stavět, kolaudovat, přebírat do provozu, provozovat a spravovat.

Technické předpisy pro HDV musí obsahovat pravidla, ze kterých bude jasný smysl změn a systémovost navržených opatření. Základní změnou je, že se koncepce nových systémů odvodnění dle principů HDV tvoří na pozemku jednotlivých staveb, nikoliv na obecních pozemcích, v ulicích.

Pravidla pro odvodňovací systémy HDV i pro jednotlivé objekty HDV musí vést k odvodnění, které bude bezpečné, ohleduplné k životnímu prostředí, maximálně účinné, spolehlivé, provozně jednoduché, dostupné pro majitele a provozovatele finančně i fyzicky, perspektivní a motivující.

Jediná norma, která částečně problematiku HDV řeší a je v platnosti, je **ČSN 75 9010 – Vsakovací zařízení srážkových vod.**

Podle ČSN 75 9010 nelze systémy HDV navrhovat, schvalovat, povolovat, stavět, kolaudovat, přebírat do provozu, provozovat a spravovat. Zabývá se pouze vsakováním srážkových vod z jednotlivých staveb bez širších souvislostí a bez kontextu s celým odvodňovacím systémem oblasti nebo města. Nezabývá se HDV na úrovni systémových opatření odpovídajících společenskému významu této problematiky.

ČSN 75 9010 lze charakterizovat následujícím přehledem:

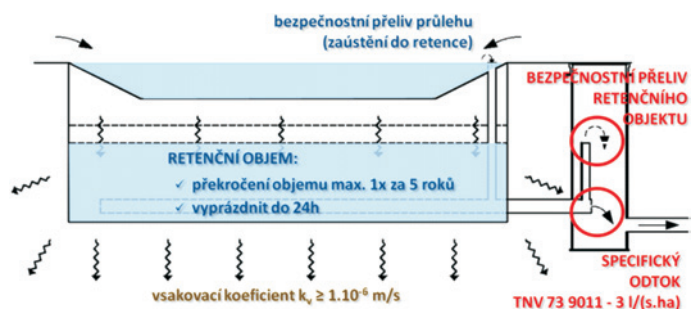
- Norma neřeší problematiku odvádění srážkových vod v kontextu principů HDV, které jsou založeny na jiném vztahu k hodnotě a významu vody. Norma řeší pouze techniku odvedení srážkové vody do podzemí, řeší pouze vsakování.
- Neřeší odvodnění stavby, když nelze vodu do podzemí vsakovat, nebo jenom částečně. Odtok ze staveb se děje pouze vsakem, což omezuje její využití pro většinu staveb v ČR.
- Norma neobsahuje systémová opatření.
- Max. doba k prázdnění vsakovacích zařízení je 3 dny, tj. z pohledu možné četnosti přívalových srážek riskantní kritérium, když jediným recipientem je pouze podzemí.
- Vsakovací objekty řeší bezpečnostní přelivy nesystémově. Vzniká dojem, že názor „někam to oteče“, je správný. Chybí vymezení vztahu k recipientům jasnými kritérii.
- V normě je uveden jako jeden z možných průzkumů tzv. orientační geologický průzkum. Proč? Tento průzkum nemůže splnit požadavky, které po něm norma požaduje. Archivní sondy v ČR v drtivé většině neobsahují údaje potřebné pro návrh koncepce, ani jednotlivých objektů. Ztráta času a peněz, cesta k lichým nadějím a vykutálenosti.
- V popisu jakosti srážkových vod chybí kategorie nepřijatelné srážkové vody. Důraznější upozornění na to, že silně znečištěné srážkové vody nelze objekty HDV bezpečně čistit, by usnadnilo roli zejména státní správě.
- Norma doporučuje řešení blízka přírodě, pomocí travnatých ploch.

V současnosti se připravuje oborová norma **TNV 75 9011 – Hospodaření se srážkovými vodami**, která řeší problematiku HDV komplexně, ale zatím není v platnosti.

Podle TNV 75 9011 – Hospodaření se srážkovými vodami lze systémy HDV navrhovat, schvalovat, povolovat, stavět, kolaudovat, přebírat do provozu, provozovat a spravovat. Zabývá se odvodňováním urbanizovaných území podle principů udržitelného rozvoje. Zabývá se HDV na úrovni systémových opatření odpovídajících společenskému významu této problematiky.

TNV 75 9011 – Hospodaření se srážkovými vodami lze charakterizovat následujícím přehledem.

- Obsahuje pravidla pro koncepcie i jednotlivé objekty HDV, pro všechna prostředí, do kterých systémy HDV mohou být v ČR aplikovány a mají fungovat.
- Obsahuje klíčové návrhové parametry pro dimenzování systémů i objektů HDV i do podmínek, kdy není možné srážkovou vodu vsakovat (**obr. 1**):
 - max. specifický odtok 3 l/(s.ha) – tj. max. množství, které ze stavby během srážky odtéká;
 - prázdnění objemu retenčních objektů je požadováno do 24 h;
 - bezpečnostní přelivy.
- Pravidla pro HDV jsou popsána podle požadavků legislativy ČR.
- Popisuje způsoby, kterými lze ze staveb snížit odtok, a týkají se ostatních stavebních profesí.
- Podrobně se zabývá typy srážkových vod dle jejich znečištění a navrhuje objekty, kterými lze odvodnění podle principů HDV řešit.

Obr. 1. Základní funkce a parametry objektu DSO – průlehu a rýhy s regulovaným odtokem a bezpečnostním přelivem

- Zavádí kategorii nepřipustných vod (tzv. „potenciálně vysoce znečištěných vod“ tak, aby nebyla v přímém rozporu s ČSN), čímž upozorňuje na problematické odvodňování dle zásad HDV.
- Obsahuje názorné příklady HDV a doporučení nejvhodnějších řešení.
- Počítá s aplikacemi simulačních metod při řešení systémů HDV ve větších aglomeracích.
- Podrobně popisuje:
 - a. úkony kontroly a údržby objektů HDV;
 - b. zásady pro realizaci a předávání objektů a zařízení HDV do užívání.

Vliv špatných výkladů legislativy, chybějících technických předpisů a všeobecné neinformovanosti na aplikace HDV

V části zabývající se omyly a nevhodnými přístupy k aplikacím HDV se záměrně vyhýbám spekulacím o možných motivacích a pohnutkách k jednání v rámci např. územních, stavebních a kolaudačních řízení. Nerad bych předjímal důvody jednání zainteresovaných osob, která vedou k níže popsaným pochybením, protože by šlo o právně nedoložená obvinění, i když se jedná o příběhy nesmyslné, ale odporované ze života. Nejde o to, vyvolat tímto článkem právní tahanice, ale poukázat na špatný stav a na to, že správná řešení a normální stav vypadají zcela jinak. Nabízím těm, kterým to není lhostejno, ale chybí jim podrobnější znalost v oboru, inspiraci při hledání cesty, jak z toho ven. Případně těm, kteří nesou důsledky nekvalitních služeb, aby se mohli domoci spravedlnosti. Majitel nově postaveného domu, který byl dvakrát za rok vytopený, se složitě orientuje v tom, kde se stala chyba, a netuší, co je všechno v našem prostředí možné.

Jak se nesprávný nebo neúplný výklad zákonů a vyhlášek projevuje v praxi?

V předchozím textu je výčet legislativních předpisů ukončen shrnutím v bodech a) až e), v němž je právní znění zákonů a vyhlášek převedeno do znění, které je bližší pro pochopení toho, co je z nich pro návrhy a povolení odvodnění staveb důležité. Za tímto odstavecem je podrobnější popis smyslu těchto zákonů a jejich vyhlášek a toho, co z nich vyplývá a jaký je jejich praktický význam.

k bodu a)

Většinu zástupců státní správy je znění vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, natolik jasné, že se na první pohled zdá, že v dodržení jejich požadavků nemůže být žádný problém.

Teprve po podrobnější analýze toho, jak je nutné v projektové dokumentaci dodržení jednotlivých funkcí prokazovat, se ukáže, že ten, kdo má vydat územní rozhodnutí nebo vodoprávní povolení, musí znát:

- principy fungování systémů hospodařících s dešťovou vodou, jak fungují, na čem je jejich funkce závislá atd.;
- podklady, ze kterých návrh vyšel a které návrh celého systému odvodnění ovlivňují a často předurčují;
- jaké budou finální vlastnické vztahy po zprovoznění celé stavby a jejího odvodňovacího systému.

Dokumentace, na základě které bude vydáno územní rozhodnutí, musí prokázat, že záměry stavebníka jsou správné, reálné, provozně bezpečné a životaschopné, a že jsou v mezích daných platnou legislativou ČR.

Situacní uspořádání stavby vychází z funkce a podoby požadované stavebníkem a z funkce požadované legislativou. Řešení, které bude vycházet z podkladů a průzkumů přiměřené podrobnosti, umožní dostatečně přesně vymezit plochy a jejich funkce bez toho, aby byl návrh odvodnění v další fázi projektové přípravy nebo během realizace sledán k naplnění požadované funkce HDV nezpůsobivým.

U rekonstrukcí a obnov stávajících komunikací nebo veřejných prostranství ve stabilizované zástavbě mohou být podmínky takové, že systémy HDV nebude možné do profilu ulice se stávajícími inženýrskými sítěmi postavit. Protože se bude jednat o řešení, které nemá oporu v zákoně, bude na řešiteli a žadateli o územní rozhodnutí, aby korektnost postupu dostatečnými argumenty prokázal.

Klíčová pravidla pro dokumentaci pro územní rozhodnutí (DÚR):

V DÚR musí stavebník kvalifikovaně a zřetelně prokázat, že řešení, které je v dokumentaci, je výsledkem činností, při nichž byly vyhodnoceny přírodní podmínky stavby, zohledněny návrhové parametry a vytvořeny smluvní vazby zajišťující odpovídající vlastnický vztah k zařízení.

1. K tomu, aby bylo možné postupně opouštět postupně opouštět předepsaná řešení podle preferencí daných vyhláškou, je nutné

prokázat, že jsme učinili vše nebo dostatek pro to, aby bylo realizováno řešení, které vyhláška považuje za nejvhodnější. Požadavky na obsah DÚR vedou k tomu, aby státní správa měla jistotu, že bylo učiněno vše pro splnění tohoto předpisu v míře dostatečné. Dostatečná průkaznost je splněna, pokud:

- I. vyhodnocení podrobného hydrogeologického průzkumu prokáže, že nelze splnit § 20 odst. 5) písm. c) bod 1 výše zmíněné vyhlášky a bezpečně využít podzemí k odtoku aspoň části srážkových vod, resp. prokáže, že dlouhodobé zasakování srážkových vod v rozsahu celé připravované stavby a intenzitě odpovídající zatížení podle návrhových parametrů nezhorší hydrogeologické podmínky v území stavby a v okolí jeho dosahu;
- II. bylo stavebníkem předloženo dotčeným orgánům státní správy řešení ve smyslu § 20 odst. 5) písm. c) bodu 2 s výstavbou dešťové kanalizace nebo odvodňovacího koryta k odvádění srážkové vody ze stavby do vod povrchových a bylo shledáno oběma stranami nereálným nebo nepřiměřeným. Do hodnotících kritérií musí být zařazena možná součinnost s městem, jeho podíl na řešení a předpokládaná výstavba na okolních pozemcích.
2. V rámci koncepčního návrhu je nutné prokázat splnění závazných ukazatelů a poskytnout dostatečné další informace o stavbě, které potvrzují dosažení těchto ukazatelů:
 - I. Hydrotechnický výpočet DSO na úrovni koncepce odvodnění. Výpočtem bude prokázáno, že pro koncepci DSO jsou vytvořeny reálné předpoklady hlediska návrhu dispozičního uspořádání stavby a hlediska podmínek pro odvodnění území. V rámci každé stavby musí být k dispozici dost volných a vhodně situovaných ploch pro umístění objektů DSO.
 - II. V návrhu koncepce musí být uvedena dostupnost a podmínky napojení
 - na recipient pro splaškové odpadní vody (jednotná nebo splašková kanalizace),
 - na recipient pro dešťové vody (podzemí, povrchový tok, svodnice, dešťová kanalizace, jednotná kanalizace).
 - III. Typy jednotlivých objektů DSO musí odpovídat podrobným údajům o využití území. Jednotlivým typům zástaveb a jejím produkcím dešťové vody budou podle její kvality a kvantity navrženy odpovídající objekty DSO.
 - IV. V návrhu dispozičního uspořádání stavby musí být zakres uliční čáry, hranice mezi zastavěnými stavebními pozemky, které budou v soukromém vlastnictví, a plochami pro veřejnou potřebu.
 - V. Stavebník staveb, jejichž části budou bezúplatně předány městům, před zahájením stavebního řízení prokazuje smlouvou o budoucí smlouvě o převodu DSO do vlastnictví města. Dále stavebník dokladuje, že jsou vytvořeny technické a smluvní předpoklady pro definitivní řešení ve smyslu závazných parametrů.
3. V DÚR bude uveden zdroj hydrologických dat (ČHMÚ, dešťoměrná stanice, ČSN 75 9010), na která jsou DSO navrženy.

k bodu b)

Z nějakých prazvláštních důvodů vznikl na území naší republiky názor, že bezpečnostní přelivy retenčních objektů, které je nezbytné osadit u každé odvodňované stavby, jsou zařízeními, která svojí funkcí překračují rámec povoleného množství, které ze staveb resp. stavebních pozemků do recipientů (kanalizace nebo vodoteče) může odtéct.

Příklad: V krajině má být postaveno nové sídliště. Developer „v duchu nového vodo hospodářského trendu“ oznámí, že srážková voda z obytných domů bude na jejich pozemcích zadržena a vsakována do podzemí, a že tyto pozemky budou bezodtokové. Projektant „přehledně“ rizika spojená s neosazením bezpečnostních přelivů na retenčních objektech u jednotlivých domů a výstavba dešťové kanalizace v nové ulici se bude zabývat odvodem pouze vod z komunikací. Tím pádem je bude provozovat správce komunikací, který na to dostane prostředky vyplývající ze správy a údržby nové komunikace. Kdyby do této dešťové kanalizace byly napojeny bezpečnostní přelivy z DSO nových domů, spravoval by novou kanalizaci provozovatel stokové sítě. Ten by ale na provoz nové dešťové kanalizace nedostal nic a nevybral by nic ani od napojených uživatelů na stočném, protože se na ni nevztahuje Zákon o vodovodech a kanalizacích. Poplatek by mohl vybírat město na základě své vyhlášky, ale s tímto případem jsme se ještě nesetkali.

Pojem bezodtokového území vznikl ze strany provozovatelů z jiného důvodu (viz odstavec k bodu d)), než tomu bylo u developerů, ale výsledek je v konečné podobě stejný.

k bodu c)

Základní podmínkou pro naplnění smyslu decentralizovaných systémů odvodnění, jak ho vnímá současná legislativa, je důsledné dodržování pravidla, podle kterého jsou objekty DSO nedílnou

součástí odvodňovaných staveb. To znamená, že kompletní zařízení k zasakování resp. zadržování srážkové vody jsou vždy na pozemku subjektu, který je vlastníkem stavby (nemovitosti evidované v katastru nemovitostí), kterou odvodňuje.

Závaznost této podmínky pro všechny stavby je dána zněním platných zákonů. Zařízení k zasakování resp. zadržování srážkové vody patří k základnímu vybavení stavby a budoucí vlastník vzniklé nemovitosti po zapsání do katastru nemovitostí přebírá veškerou odpovědnost za fungování tohoto zařízení. Ostatně stejná pravidla fungují pro přípojky elektrické energie, kanalizace, vodovodu, plynovodu atd. s vlastními elektroměry, revizními šachtami, vodoměry, plynoměry. O těchto vybaveních staveb a stavebních pozemků již nikdo nepochybuje.

k bodu d)

Znění § 8 zákona o vodovodech a kanalizacích bývá důvodem toho, že provozovatel kanalizace citací tohoto paragrafu vydává za vlastníka záporná stanoviska k projektům, v nichž jsou stavby odvodněny regulovaným odtokem s bezpečnostním přelivem a jsou napojeny na přílehlou jednotnou kanalizaci. Význam tohoto paragrafu je provozovateli vykládán tak, že na základě tohoto paragrafu mohou odmítnout jakékoliv nové napojení, protože to technický stav stoky resp. její kapacita neumožňuje.

K definitivnímu protiprávnímu jednání ale dochází, až když představitel státní správy stanovisko provozovatele akceptuje a vydá v jeho duchu např. vodoprávní rozhodnutí. Tak vznikají neoprávněné požadavky představitelů státní správy na výstavby tzv. bezodtokových území. Zoufalí majitelé staveb, kteří nemají jak odvodnit své stavby dle platné legislativy, potom řeší problém tajně, např. ilegálním napojením na splaškovou kanalizaci. A když jsou přistiženi provozovatelem, který se výrazně podepsal na vzniku celé situace, tak na nich demonstrativně ukazuje, jak jsou majitelé nemovitostí nezodpovědní a jak se jim nedá v ničem věřit.

Je to stejné, jako kdybychom při konvenčním odvodnění města jednotnou kanalizací odmítli napojit kanalizačními přípojkami z okolních staveb větší množství srážkových vod, než na nich vznikne po dopadu dvouletého deště s dobou trvání 15 minut, protože kapacita uliční stoky je dimenzována na návrhový déšť, který je dvouletý s dobou trvání 15 minut.

Je skličující, když dokonce dojde k tomu, že tento požadavek vznesl představitel státní správy. To je ničím neomluvitelný diletantismus. Existujeme ve společnosti, kde platí pravidlo: neznalost zákona neomlouvá. Pokud však zákon nedodržíš ti, kteří jsou placeni z daní těch, které svoji nedbalostí poškozují, a jejichž pracovní náplní je zákony správně aplikovat a dodržovat, je něco prohnílého ve státě českém.

Obr. 2 představuje nevhodné řešení odvodnění nové obytné zástavby na zelené louce s napojením na stávající jednotnou kanalizaci. Kanalizace v nových ulicích jsou oddílné. Splašková (na obrázku hnědá linka) končí ve stávající jednotné na hranici se stávající zástavbou. Dešťová (na obrázku modrá linka) je svedena přes odlučovač lehkých kapalin (malé kolečko vedle velkého) do vsakovacích studní s retencí (velká kolečka) a bez bezpečnostních přelivů.

- V horní polovině obrázku jsou 4 rodinné domy (RD) se svými pozemky, které dostaly statut „bezodtokových staveb“. Zpevněné povrchy z každého pozemku jsou odvodněny do vsakovacích studní s retencí bez bezpečnostního přelivu do kanalizace. Nehledě na to, že podloží těchto staveb není pro dlouhodobé vsakování způsobilé, jsou stavby vystaveny riziku, že budou vytopeny vlastními nebo sousedovými vodami.
- Nájemní domy v dolní části obrázku jsou společně odvodněny i s veřejnou komunikací přes a na cizí pozemek, kde je retenční objekt se vsakovacími studněmi bez bezpečnostního přelivu.
- Veřejné komunikace jsou odvodněny prostřednictvím dešťových stok do retenčních objektů se vsakovacími studněmi bez bezpečnostních přelivů.

Největším prohřeškem a nedostatkem této stavby, která je již v jedné nejmenovaném městě ČR realizovaná, je, že nedodrží zásadní koncepční pravidla systémů decentralizovaného odvodnění (DSO), i když se tak tváří:

- objekty DSO se kromě RD nachází na pozemcích jiného vlastníka, než je majitel stavby, kterou odvodňují; majitelé odvodňovaných staveb je/jsou závislí na vůli majitelů pozemků, ze kterých navíc bude při větších srážkách vytékat nekontrolovaně (chybí bezpečnostní přelivy) voda na pozemek jiného majitele, kterému se to nemusí/ nebude líbit;
- RD nejsou ochráněny proti záplavě vzniklých ze srážek větších, než jsou návrhové, nebo ze srážek návrhových, ale s čtenějším výskytem;

- objekty DSO nejsou vybaveny bezpečnostními přelivy, které by kontrolovaně odváděly vody z pozemků staveb, když budou jejich retenční objekty plně vody.

Doufám, že je na tomto příkladu zřejmé, jak nevhodné až protizákonné technické řešení zakládá na právní dohru v době, kdy už bude iniciátor řešení (developer) mimo hru. Málo si však uvědomují zástupci státní správy, že konečná odpovědnost leží na nich. Jenže v době, kdy ani zástupci ministerstev neumí podrobně vyložit, jak má být vymáháno dodržování § 5 vodního zákona, je těžké po státní správě chtít kuráž k důslednému postupu při schvalování staveb.

k bodu e)

Dokud nebudou zrušena všechna osvobození od placení stočného a nezpoptatni se i odvodnění do dešťové kanalizace, nevznikne motivace pro vstřícný přístup zejména:

- u majitelů nových i stávajících staveb;
- u provozovatelů kanalizace;
- u developerů.

Jak se chybějící technické předpisy projevují v praxi?

Z popisu obou norem je zřejmé, že norma pro HDV je TNV 75 9011. Dokud nebude přijata, nebude možné stavby HDV posuzovat společnými parametry a budou vznikat nekvalitní stavby.

Je nutné schválit TNV 75 9011.

Absence technické normy se v praxi v současné době projevuje nejbrutálnějším způsobem, protože každý, kdo přijde s nějakým názorem na to, jak by odvodnění mělo vypadat, má šanci svůj názor prosadit, protože nikdo neví, jak vypadá správné řešení.

Je trestuhodné, že se otálí se schválením této normy, protože to má nedozírné následky.

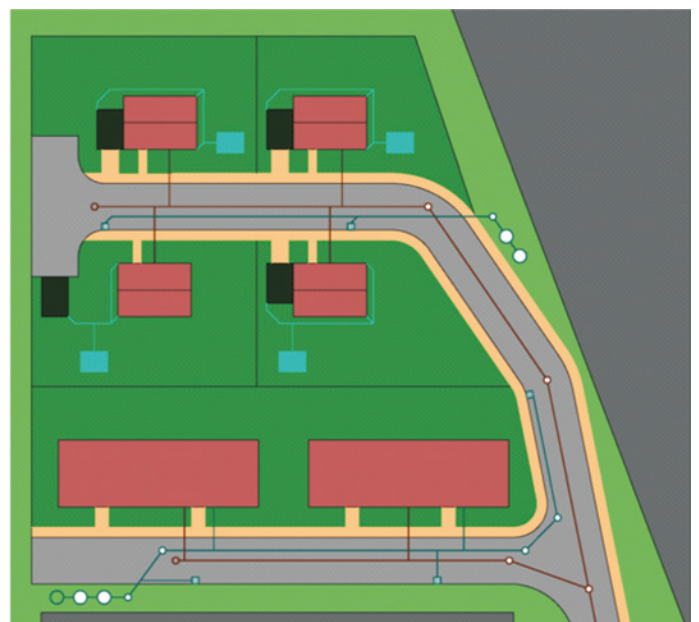
Jak se ostatních mylných názorů zbavit při správné aplikaci HDV?

Často se cíleně, ale i z neznalosti objevuje názor – nelze-li vsakovat, nelze hospodařit s dešťovou vodou. Věta „Tam se s tím stejně nedá nic dělat, tam se nedá vsakovat“ je z hlediska koncepce HDV lež jako věž. I když je možnost vsaku to první, co je nutné při návrhu odvodnění stavby prověřit, není to zdaleka jediné řešení. Když se nedá srážková voda bezpečně vsáknout, lze její odtok ze stavby téměř vždy zpozdít v objektu, který je v souladu s principy udržitelného rozvoje stejně významně, jako když je možné vodu zasáknout. K pochopení krátkozrakosti tohoto názoru by mělo stačit se vrátit na začátek tohoto článku. Tím ale, že je tento názor často zhmožňován do postoje aktérů procesu výstavby, představuje jsoucí nebezpečí s řadou negativních následků.

Na základě přijetí tohoto bludu je často stavebník zbavován všech povinností, které mu legislativa předepisuje při odvodňování staveb, a to je velmi špatné.

Jak dnes předcházet chybám a jejich důsledkům v budoucnosti?

Dva předpoklady pro snadnější, rychlejší a masívnější aplikaci objektů, ale zejména systémů HDV může vytvořit MZe schválením

Obr. 2. Příklad nevhodného řešení odvodnění

TNV a zrušením výjimek v platbě stočného za srážkovou vodu. I když se dá funkčnost těchto pravidel jednoduše ověřit v zahraničí, nelze nyní odhadnout, jak dlouho ještě budou ministerstva s přípravou těchto kroků otálet.

Na několika projektech, v nichž jsme pro města zpracovávali koncepční dokumenty (Brno, Hradec Králové, Hranice na Moravě atd.), jsme si ověřili, že si města a obce mohou částečně pomoci samy: Vypracováním koncepce odvodnění pro celé město a tomu odpovídající metodiky městům vznikne velice praktický nástroj pro povolování výstavby jakéhokoliv typu a rozsahu. Takový generální plán odvodnění s formulací koncepčních, konstrukčních a procedurálních zásad umožní samosprávě a státní správě se orientovat v problematice HDV a s použitím současných zákonů se v územním plánování držet principů udržitelného rozvoje. Téměř všechny uvedené překážky aplikacím HDV lze vhodnou metodikou vodního hospodářství města/obce překonat. Od technických kritérií objektů HDV až po jejich provozní řády a požadavky na projektovou přípravu staveb atd.

Spoléhat se na to, že stát městům a obcím bude nápomocný ve vytvoření právního prostředí pro aplikaci systémů HDV, nelze. Zástupci měst a obcí i v této problematice musí přijmout veškerou odpovědnost za své konání a musí si poradit sami. Ze zkušenosti vím, že je lepší nespoléhat se na stát a vytvořit si takové koncepční dokumenty, kterými se město/obec může řídit při realizaci jednotlivých typů staveb a v různých fázích realizace.

Pro rozvoj měst/obcí je důležité mít koncepci celkového rozvoje v podobě územního plánu s vodohospodářskou částí, jejíž součástí je koncepce odvodnění města. Kromě toho si města a obce mohou vytvořit vlastní standardy pro různé typy staveb, které budou lépe vyhovovat místním podmínkám a v našem případě i lepší technické koordinaci mezi jednotlivými stavebními i nestavebními profesemi. Zkrátka mohou činit to, se pozitivně projeví v našich městech a obcích, byť řešení na úrovni státu zatím neexistuje.

Vhodné jsou standardy:

- pro odvodňování nových nebo rekonstruovaných staveb;
- pro prostorové uspořádání komunikací a technické infrastruktury v nových nebo rekonstruovaných ulicích;
- pro pozemní stavby, do nichž by byly zakotveny požadavky na konstrukce těchto staveb a jejich dispoziční uspořádání, bez kterých není možné principy HDV realizovat.

Velice důležitým momentem při povolování staveb je fáze, kdy developer uzavírá smlouvu o budoucí smlouvě s městem/obcí o předání/převzetí staveb do vlastnictví města/obce. Jde hlavně o budoucí komunikace a veřejná prostranství mezi obytnými domy, která developer buduje v nových sídlišťích a která nebude prodávat majitelům domů. Města a obce málo nebo vůbec nevyužívají těchto smluv k tomu, aby si do nich daly přesnější a přísnější pravidla pro dodržení kvality děl. Je to velká chyba, která nejvíce dopadne na budoucí provozovatele, společnosti, které město spoluvlastní.

Závěr

Kde hledat naději k zavedení kvalitního a bezpečného HDV do našeho běžného života? Staré přísloví praví „ryba smrdí od hlavy“. Domnívám se, že pro aplikaci HDV to platí dvojnásob, protože se ve své praxi setkávám nejenom s chybějící aktivitou příslušných ministerstev, ale dokonce s aktivní neochotou při tvorbě a schvalování obecných pravidel, na jejichž absenci se státní správa právem odvolává. Nejenom, že chybí kvalifikovaná osvěta a propagace systémové změny, ale státní správa nemá ani zaslíbený výklad stávající legislativy, aby ji mohla správně používat. To je alarmující tím spíš, že od profesních

Moratorium na průzkum břídicového plynu

Ministr životního prostředí Tomáš Chalupa navrhl moratorium na průzkum břídicového plynu: „Současná legislativní úprava podle našeho názoru neposkytuje dostatečné právní zajištění celého procesu průzkumu a těžby nekonvenčních zdrojů plynu novými technologickými postupy. Proto je potřebné analyzovat současný právní rámec stanovování průzkumných území, průzkumu a těžby nekonvenčních zdrojů zemního plynu a navrhnout právní úpravy tak, aby reflektovaly aktuálně používané technologie a jejich vliv na životní prostředí.“

V geologickém zákoně např. chybí, aby projekt prací byl předmětem procesu posuzování vlivů na životní prostředí podle zákona EIA, resp. aby proběhlo zjišťovací řízení podle tohoto zákona. Podle zákona EIA je sice stanovisko k posouzení vlivů záměru na životní prostředí od-

a odborných skupin se MZe dostalo dost informací o stavu současném a jeho důsledcích. S ohledem na termíny v Plánu hlavních povodí jde o nepochopitelnou věc hraničící s poškozováním národních zájmů a dobrého jména v Evropě.

V roce 2007 pro MZe vypracovala AČE ČR (dnes CzWA) „Podklad pro koncepci nakládání s dešťovými vodami v urbanizovaných územích“ a v roce 2009 „Studii proveditelnosti implementace Koncepce hospodaření s dešťovými vodami. V dalších letech CzWA vyvolalo několik jednání se zástupci ministerstva k vyburcování jejich aktivity vedoucí ke změně podmínek pro HDV a nyní, po 5 letech, je předmětem připomínek tohoto ministerstva názvosloví nové normy. Zástupcům ministerstva se nelíbí, že norma TNV, která poprvé přinese světlo do techniky a aplikace HDV, používá výraz, který se za osm roků v zemi vžil – hospodaření s dešťovou vodou. Proto je do tohoto článku, jako již po několikáté, zařazeno vysvětlení, proč je na místě používat v souvislosti s HDV výraz *dešťová voda*, nikoli *srážková*.

Takže je jasné, že důvodem toho, že je méně chybných realizací, není činnorodé úsilí státu naplnit své sliby, ale to, že je krize a málo se stává. Zkrátka ideální stav pro přípravu podmínek a prostředí na dobu, kdy stavebnictví ožije.

A to jsme se nezapomínali tím, jaké změny musí přijmout ve svých technických předpisech ostatní profese ve stavebnictví, jako jsou pozemní stavitelství, dopravní stavby, terénní úpravy atd. Cesta za HDV bude dlouhá, stejně jako cesta za vlastním poznáním a poučením.

Ing. Jiří Vítek
JV PROJEKT VH s.r.o.
Kosmákova 1050/49
615 00 Brno
e-mail: vitek@jvprojektvh.cz
www.jvprojektvh.cz

What is the first step in the management of rainwater into life in the Czech Republic? (Vitek, J.)

Key words

rain water – eliminate the intensity of runoff from paved surfaces during torrential rains – drainage systems – legislation and technical regulations – misapplication and improper approaches – developers, government, and ministries

In the Czech Republic, the statutory requirements for rain water are currently created only partially and there is a lack of technical oversight. Seemingly there is no reason why not to apply the principles of HDV at least generally within the specified range and quality. Unfortunately it is not the case. Inertia of habits and misunderstandings of the nature of HDV by all parties invested in the project, including the creators of the concept, urban drainage areas are often the source of bad to dangerous solutions, with the consequences for the new owners of the property and also for whole society, and it will be a long and expensive deal. Remaining in this situation is unnecessary and stupid. The author wants to help to change this situation by analysis of the most serious problems.

Tento článek byl recenzován a je otevřen k diskusi do 30. listopadu 2012. Rozsah diskusního příspěvku je omezen na 2 normostrany A4, a to včetně tabulek a obrázků. Příspěvky pošlete na e-mail stransky@vodnihospodarstvi.cz.

borným podkladem pro vydání rozhodnutí, jenže vyjádření krajského úřadu nemá povahu správního rozhodnutí a podmínky z EIA tak není kam zabudovat. Podobné nedokonalosti chce Ministerstvo životního prostředí během trvání moratoria legislativně napravit.

Až budou zákony upraveny podle dnešních podmínek, podle úrovně technologií, na základě kterých soukromé společnosti chtějí průzkumy provádět, pak lze povolit další práce s mírou akceptovatelného rizika zásahu do krajiny. Pokud průzkum nebude znamenat trvalou instalaci řady vrtných věží a ohrožení podzemních vod, tak se může uvažovat o jeho povolení. Pokud by vrty znamenaly významné zásahy do krajiny a byly by na úrovni samotné těžby, pak by se průzkumy neměly povolovat a naše příroda by se měla chránit do té doby, než budoucí generace budou disponovat takovými zařízeními, která dokáží průzkum provést bez výrazného zásahu do krajiny.